

Hodnotenie dopadov na zdravie (Health impact assessment)

PhDr. S. Kelčíková, PhD.

Charakteristika - HIA

- Napomáha identifikovať možné priame aj nepriame dopady prijímaných politík, programov a projektov na zdravie populácie.
- HIA, ako podporný nástroj pre prijímanie politických rozhodnutí.
- HIA je pomerne nová, ale používanie tejto metodológie vzrastá a je podporovaná Európskou Úniou.
- HIA je jedným z nástrojov, ako môžeme ovplyvňovať rozhodnutia, ktoré majú dopad na verejné zdravie.

Systematické hodnotenie účinkov na zdravie

- Je potrebné i kvôli informovaniu jednotlivých politických rezortov,
- sledovania vplyvu rozhodovacieho procesu na zdravie sa musí stať súčasťou všetkých politických odvetví.
- WHO/Europe poskytuje nástroje a usmernenia posúdenia vplyvu rozhodovacích procesov na zdravie (HIA) prostredníctvom budovania kapacít, metodiky, realizácie hodnotenia, či recenzií, ktoré majú členské štáty k dispozícii.

Ciel' HIA

- Objasniť úlohu a význam zásad predbežnej opatrnosti a ďalších preventívnych prístupov v ochrane ľudského zdravia.
- Preventívne opatrenia sú:
zamerané na zabránenie alebo obmedzenie expozície faktorov, ktorých účinky na zdravie nie sú známe, alebo sú len čiastočne preskúmané a zároveň môžu byť zdraviu škodlivé.

Definícia HIA

1999 zaznelo na stretnutí v Gothenburgu, Organizovala WHO (Európske centrum zdravotnej politiky), mnoho definícií Health impact assessment.

Ide o „kombináciu metód, postupov a nástrojov, ktorými sa môže posudzovať: politika, program alebo projekt z pohľadu potencionálnych účinkov na zdravie ľudskej populácie a distribúcie týchto účinkov v populácii.

Účel HIA

- HIA je určená na ovplyvnenie rozhodovania tak, že bude politiku, projekty a programy vo všetkých oblastiach viesť k zlepšeniu zdravia obyvateľov a nie k poškodeniu zdravia.

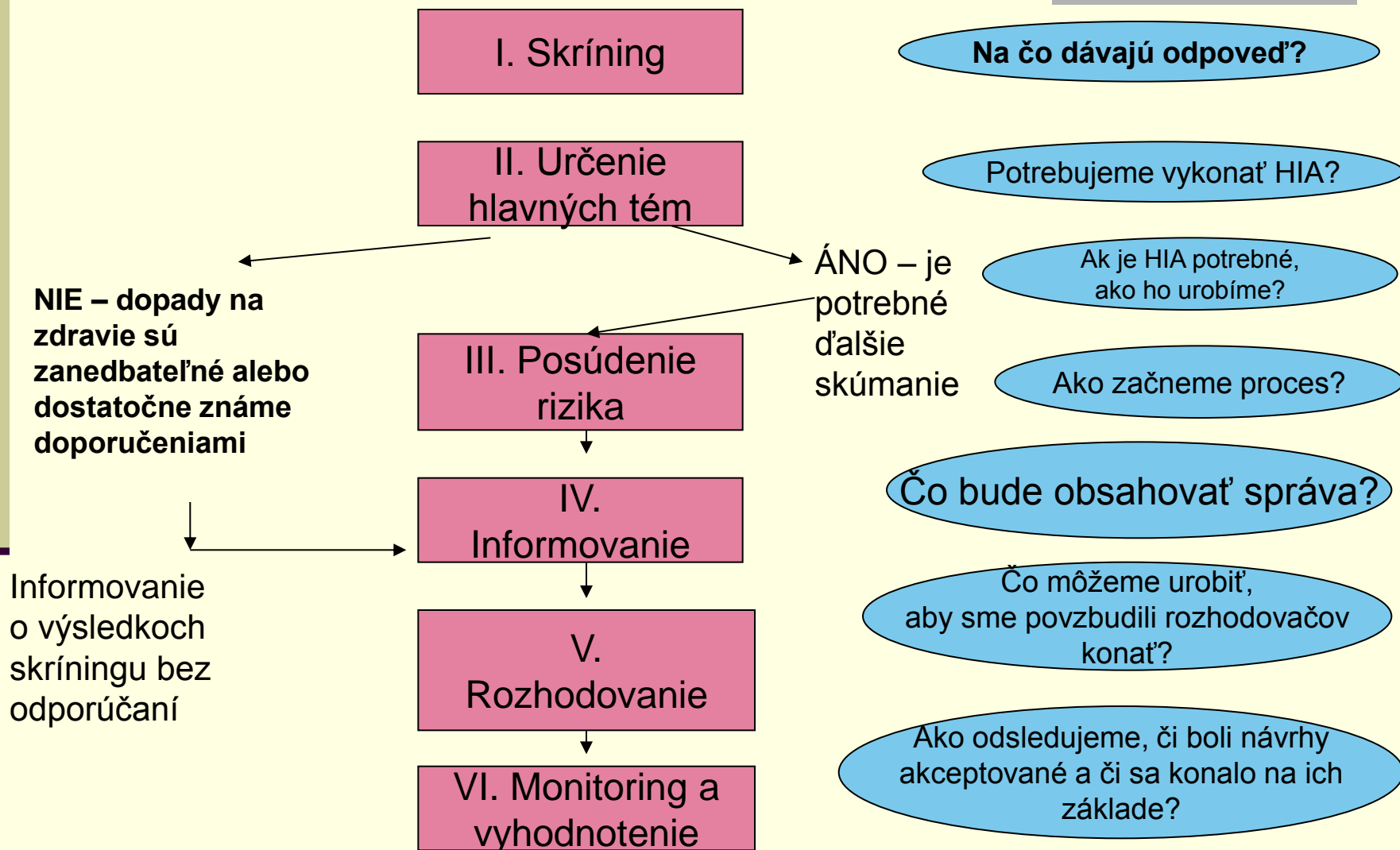
Spôsoby HIA:

- zvyšovanie informovanosti,
- identifikuje a zhodnotí možné zdravotné dôsledky,
- optimalizuje celkové výsledky rozhodnutia tým, že pomáha ľuďom ovplyvneným politikou podieľať sa na tvorbe politik a prispieť k rozhodovaniu.

Hodnoty HIA

- Demokracia, s dôrazom na **právo ľudí podieľať** sa na transparentnom procese tvorby, realizácie a hodnotenia politík, ktoré ovplyvňujú ich život, a to ako priamo, tak prostredníctvom volených politických rozhodovacích markerov ,
- **rovnosť**, s dôrazom, že HIA má záujem nielen o celkový vplyv posudzovania politiky na zdravie obyvateľstva, ale aj na rozdelení vplyvu v populácii, pokiaľ ide o pohlavie, vek, etnický pôvod a sociálno-ekonomický status,
- **trvalo udržateľný rozvoj** s dôrazom, že krátkodobý a dlhodobý plán, rovnako ako priame, nepriame a kumulatívne vplyvy sú brané do úvahy,
- **etické využitie dôkazu**, zdôrazňuje, že využitie kvantitatívnych a kvalitatívnych dôkazov musí byť prísne, a na základe rôznych vedeckých disciplín a metód, ako získať komplexné posúdenie pokiaľ možno z očakávaných vplyvov.

Kroky HIA

Screening

- Posudzuje sa predložený návrh z pohľadu či je, alebo nie je nutné vykonať hodnotenie dopadu na zdravie.
- Niekedy dopad je jasný /inokedy minimálny.
- Vykoná sa aj v tomto prípade a jeho výsledky a argumenty sa zachytia vo forme správy.
- Na realizáciu screeningu sa obvykle pripravujú tzv. screeningové nástroje (napr. dotazník).

Scoping (téma...)

- Dôkladné určenie parametrov, rozsahu šetrí čas, prácu a zdroje.
- Je kľúčovým krokom v procese HIA.
- Vytvorí pracovná skupina zložená z odborníkov rôznych profesií a zo zástupcov verejnosti.
- PS - definuje základne otázky, na ktoré má hodnotenie dopadu na zdravie populácie dať odpoveď.
- PS sa rozhoduje, či vykoná hodnotenie dopadu na zdravie priamo, alebo požiada o jeho realizáciu externých odborníkov.

Hodnotenie rizika

- Je „srdcom“ hodnotenia dopadu na zdravie.
- Prebieha tu analýza všetkých dostupných výsledkov, uplatňujú sa metódy hodnotenia rizika.
- Sumarizujú sa údaje a vyhodnocuje sa samotné riziko.
- Podľa témy posudzovanej politiky, stratégie, plánu alebo projektu sa využívajú kvalitatívne aj kvantitatívne postupy analýzy rizík.

Odporúčania, spísanie správy

- Sumarizácia výsledkov z predošlých krokov.
- Aj keď sa screening ukončí s návrhom nerealizovať hodnotenie dopadu na zdravie, je nevyhnutné napísať správu o tomto návrhu a takýto návrh odborne odôvodniť.
- Rozhodovanie – proces tvorby záverečných odporúčaní HIA, ich implementácia a realizácia.
- Zodpovednosť za túto fázu preberá riadiaci výbor, ktorému projektový tím HIA predloží návrh odporúčaní na prerokovanie a schválenie.

Monitoring a hodnotenie

- Krok metodiky, taktiež dôležitý rovnocenne s predchádzajúcimi.
- Obsahuje návrh monitorovacieho systému, ktorý má umožniť sledovanie skutočných dopadov na zdravie populácie po zrealizovaní rozhodnutia.
- Veľmi často sa tu využívajú indikátory navrhnuté počas screeningu a používané počas hodnotenia rizika. Voľba iných indikátorov je taktiež možná.
- Dve časti: I. Návrh spôsobu hodnotenia skutočných dopadov vo väzbe na monitorovací plán.

II. Hodnotenie je akýsi audit vykonaného hodnotenia dopadu na zdravie.

Ten sa obvykle vykonáva externou skupinou odborníkov, ktorí majú skúsenosti s hodnotením dopadu na zdravie. Tento krok je dôležitým krokom zabezpečenia kvality celého procesu.

Záver

Rozhodnutia prijímané v iných oblastiach, ktoré sa netýkajú zdravotnej starostlivosti, majú vplyv na zdravie.

(vytváranie pracovných príležitostí, výstavba nových komunikácií, zrušenie závodu).

Pri posúdení týchto vplyvov sa dá využiť metodológia hodnotenia dopadov na zdravie.

HIA je nová metodika, ale jej použitie rastie, pretože zahŕňa:

1. Posúdenie determinantov zdravia
2. Identifikuje populácie u ktorých môže byť zdravie ohrozené.
3. Pomáha nasmerovať politické rozhodnutia tak, aby bolo zdravie podporované, zachované, alebo poškodené minimálne.